

Blandad konserthelg i Berlin

Konzerthaus, Berlin, 13 april 2019

Sergei Prokofiev: Symfoni nr 3 i c-moll, op. 44

Dmitrij Sjostakovitj: Konsert för piano, trumpet och stråkorkester i c-moll, op. 35

Aram Chatjaturjan: Delar ur baletten *Spartacus*

Konzerthausorchester Berlin

Dirigent: Dmitrij Kitajenko

Pianist: Anna Vinnitskaya

Trumpet: Gábor Boldoczki

Philharmonie, Berlin, 14 april 2019

Richard Strauss: Don Juan

Maurice Ravel: Pianokonsert i G-dur

Harrison Birtwistle: Night's Black Bird

Anton Webern: Sex stycken för orkester, op. 6

Richard Wagner: Förspel och "Liebestod" ur *Tristan und Isolde*

Deutsches Symphonie-Orchester Berlin

Dirigent: Robin Ticciati

Pianist: Mitsuko Uchida

En något kylslagen aprilhelg gav Konzerthausorchester Berlin och Deutsches Symphonie-Orchester Berlin konserter med två vitt skilda program. I ett helryskt, eller sovjetiskt, sådant i Konzerthaus den 13 april framfördes **Sergej Prokofjevs** tredje symfoni, **Dmitrij Sjostakovitjs** första pianokonsert och delar av de två första sviterna ur **Aram Chatjaturjans** balett *Spartacus*. Konserten leddes av dirigenten **Dmitrij Kitajenko**, med två framstående solister i pianisten **Anna Vinnitskaya** och **Gábor Boldoczki** på trumpet i Sjostakovitjkonserten (och med en kvinnlig konsertmästare).

Konzerthausorchester grundades i Östberlin 1952 som Berliner Sinfonie-Orchester. Dess rika, täta stråkklang framhävs i den neoklassiskt präglade konsertsalen som ofta har kunnat stoltsera med omdömen om en akustik i världsklass. Prokofievs tredje symfoni komponerades 1928 och uruppfördes i Paris året därpå (långt innan tonsättaren på 1930-talet återvände till Sovjetunionen). Kitajenko dirigerar främst med överkroppen i en tydlig men tämligen stram stil, och rör sig knappt i övrigt. Akustiken i Konzerthaus gör slagverket och de rytmiska elementen i första satsen (*moderato*) en tjänst. Stråkklangen kan här ibland uppfattas som något tunn. Detta inkräktar dock enbart marginellt på upplevelsen och de exempelvis väl utförda stråkglissandona i tredje satsen, med dess nästan drömlika och vackra triodel (vals) med två harpor. I den relativt korta fjärde satsen frågar man sig vem sorgmarschen är avsedd för? Slagverket är utmärkt i det dramatiska slutet där bland annat piccolan tränger igenom.

Sjostakovitjs första pianokonsert (konsert för piano, trumpet och stråkorkester) komponerades 1933, och uruppfördes i Leningrad (Sankt Petersburg) med kompositören själv som solist (tre år innan den berömda *Pravda*-artikeln om "oreda istället för musik" som utmålade Sjostakovitj som en "folkets fiende"). Pianot inleder, det närmast koralaktiga och folkligt präglade temat introduceras direkt, och Anna Vinnitskaya visar direkt var skåpet ska stå med underbara pianofraser. Hon spelar virtuost, utantill, med en graciös, skenbar "lätthet" men samtidigt med inlevelse, kraft och huvud- och hårsvallsrörelser. Gábor Boldoczki

har en fin, lätt trumpetton. De två solisterna avslutar första satsen i ett utmärkt solosamspel. Vinnitskaya får pianot att sjunga i andra satsen (*lento*) - vackert och vemodigt - även trumpetten är lågmäld och sorgsen. I tredje och fjärde satsen (verket har tre eller fyra satser beroende på uttolkningen) ger pianot en uttrycksfull kommentar till trumpetten samtidigt som Vinnitskaya visuellt lever sig in även i stråkstämmorna. Extranumret, den berömda vals nr 2 ur Sjostakovitjs svit för jazzorkester från 1938, spelas med finesse, elegans och värme (Kitajenko står först bredvid pianot, men kan så småningom inte riktigt låta bli att dirigera), och tas emot av publiken med stor entusiasm.

Anna Vinnitskaya © Marco Borggreve

Konserten avslutas med delar av de två första sviterna ur Chatjaturjans balett *Spartacus* från 1950-1954 (uruppförd i Leningrad 1956), populariserad genom det sentimentalt vackra temat från 1970-talsserien *Onedinlinjen* (adagiodelen "Spartacus och Phrygia" från svit nr 2). Det välörkestrerade temat framfördes med stort patos. Det typiskt Chatjaturjanska tonspråket i svit nr 1 skickar en passning åt Ravel-hållet. Verket föregrep Hollywoodfilmatiseringen med **Kirk Douglas** i titelrollen (1960) med ett antal år, och är intressant i sin uppenbart klassicerande tematik kring den förkristne slavikonen från antikens Rom.

Dagen därpå gav Deutsches Symphonie-Orchester Berlin (DSO) en konsert i filharmonin, med dess unge chefsdirigenten **Robin Ticciati** vid rodret och med **Dame Mitsuko Uchida** som solist i **Ravels** pianokonsert. Programmet inleddes med **Richard Strauss** tondikt *Don Juan* (1891). Ticciati dirigerade med hela kroppen, ibland knäböjande, och med en hel del svepande, måleriska gester och yviga cirkelrörelser. Den romantiska musiken är mycket på en gång, men väl anpassad för orkestern. Som en balans till den myckna heroismen är avslutningen lågmäld och intressant.

Orkestern, som inrättades 1946 i amerikanska sektorn i Berlin (se rapporten "Berlinsk treklang"), har en rik, varm, balanserad klang, om än ibland något "tung" och basbetonad. Maurice Ravels förtjusande pianokonsert i G-dur (1929-1931) skrevs för en begränsad sättning (med **Mozart** som orkesterideal). Den första satsen med tydliga jazzinspirerade inslag spelas just *allegro*, rytmiskt och lätt, och avslutas med en dramatisk gest från den späda Uchida. Pianospalet är mästertligt och distinkt. Den vackra andra satsen med sina bluesiga förhållningar är en impressionistisk pärla, och introduktionen på solopiano framförs med stor känslighet. I den rytmiska tredje satsen möter Ravel **Stravinsky** på jazzklubb. Uchida applåderas in tills hon ger ett kort, fint extranummer.

Mitsuko Uchida © Justin Pumfrey

Efter paus tar det relativt moderna orkesterverket *Night's Black Bird* (2004) vid, med tonsättaren **Harrison Birtwistle** närvarande i publiken. Stycket, en sorts pendang till *The Shadow of Night* från 2001, kräver full orkester, med bland annat mycket slagverk och två harpor. Ticciati ger instruktioner med en fladdrande vänsterhand, och en sorts nattlig skog frammanas genom blåsets sordineffekter. Det melankoliska verket känns centraleuropeiskt influerat och är relativt traditionellt ur tonalt hänseende. De starka dynamikkontrasterna passar orkestern, och man åstadkommer en fin klanglig symbios mellan stråkar och blås. Efter ett massivt crescendo och klimax dör stycket ut med intressanta diskreta ljudeffekter. Därefter följde **Anton Weberns** sex stycken för orkester, komponerade 1909/1928 (här i 1928 års version) till minne av tonsättarens avlidna moder. DSO hanterar än en gång den inledningsvis dämpade dynamiken väl. Blåset är samspelt och kontrollerat, så även den nedtonade gonggongen och klockspelet, med ett furiöst, dramatiskt crescendo. En violaspelare halvligger här i väntan på sin insats, vilket påverkar intrycket av hela ensemblen något.

Efter det sista av Weberns sex stycken ger sig Ticciati och orkestern direkt in i **Richard Wagners** förspel och en orkesterversjon av den avslutande arian "Liebestod" från operan *Tristan und Isolde* (1857-1859). Övergången är

intressant och orkesterklangen blir genast rundare. Musiken är instruktionsenligt "långsam och smäktande", med vacker orkestrering. Här visar orkestern bland annat prov på en varm hornklang. Ticciati dirigerar som i ett trögrörligt luftmotstånd, och påminner till viss munterhet delar av publiken att inte applådera innan slutackordet har tonat ut och den sista frasen, gesten, har avslutats. Dirigentens auktoritet är otvetydig: ropa inte hej förrän du är över bäcken.

Frederick Whitling